

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ลักษณะประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นบริษัทที่มีผลการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2542-2547 โดยการศึกษาจะใช้ข้อมูลจากทุกหมวดอุตสาหกรรม ยกเว้นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ (Finance and Securities) กลุ่มธนาคาร (Banking) กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย (Insurance) กลุ่มฟื้นฟูกิจการ (Rehabco) กลุ่มธุรกิจขนาดกลาง (MAI) และกลุ่มกองทุน เนื่องจากโครงสร้างการเงินของบริษัทเหล่านี้แตกต่างจากบริษัทในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะใช้บริษัทซึ่งจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ตาม Company listed 2004 โดยจะคัดเลือกเฉพาะบริษัทที่มีผลการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์ครบตลอดระยะเวลาในปี พ.ศ. 2542-2547 เป็นระยะเวลา 6 ปี ซึ่งมีทั้งหมด 201 บริษัท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งแบ่งเป็น

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของหน่วยงานตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของ คณะกรรมการ บริษัท ผู้สอบบัญชี และโครงสร้างทางการเงิน โดยเก็บรวบรวมจากหลายแหล่ง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ วารสาร ตำราเรียน และจากหน่วยงานของภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลทางการเงิน เป็นข้อมูลงบการเงิน ลักษณะข้อมูลที่ใช้จะเป็นข้อมูลงบการเงินที่เก็บรวบรวมไว้อยู่ในฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Integrated-SET Information Management System: I-SIMS) และข้อมูลที่ตลาดหลักทรัพย์ประกาศแก่สาธารณชน ผ่านระบบการสื่อสารที่เชื่อมต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์ (www.set.or.th) , (SET SMART)

ตัวแปรและการวัดค่า

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีต กำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรตาม ได้แก่ รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้ตัวแบบรายการคงค้างของ Healy Model (1985) ด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณรายการคงค้างรวมของกิจการ ณ ปี 2543-2547 ซึ่งคำนวณได้จาก

$$TA_t = NDA_t + DAC_t$$

โดยที่

TA_t = รายการคงค้างรวม ในปีที่ t

NDA_t = รายการคงค้างโดยปกติ ในปีที่ t

DAC_t = รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ในปีที่ t

$$TA_t = \Delta CA_t - \Delta Cash_t - \Delta CL_t + \Delta DCL_t - DEP_t$$

โดยที่

TA_t = รายการคงค้างรวม ในปีที่ t

ΔCA_t = การเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์หมุนเวียนรวม ในปีที่ t

$\Delta Cash_t$ = การเปลี่ยนแปลงเงินสดของ ในปีที่ t

ΔCL_t = การเปลี่ยนแปลงหนี้สินหมุนเวียนรวมของ ในปีที่ t

ΔDCL_t = การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินที่ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี ในปีที่ t

DEP_t = ค่าเสื่อมราคา ในปีที่ t

ขั้นที่ 2 ประมวลค่ารายการคงค้างโดยปกติของกิจการซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

ณ ปี 2543-2545 ณ ปี 2544- 2546 และ ณ ปี 2545-2547 โดยใช้ Healy Model (1985) ในการคำนวณ

$$NDA_t = 1/n \sum_y (TA_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

โดยที่

NDA_t = รายการคงค้างโดยปกติ ในปีที่ t

TA_t = รายการคงค้างรวม ในปีที่ t

$\text{Total Assets}_{t-1}$ = สินทรัพย์รวม ในปีที่ $t-1$

ขั้นที่ 3 คำนวณรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยนำรายการคงค้างรวมจริงของขั้นที่ 1 ลบด้วย รายการคงค้างปกติจากการประมาณค่าจากขั้นที่ 2 จะได้รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร

$$DAC_t = TA_t - NDA_t$$

หรือ

$$DA_t = (TA_t / \text{Total Asset}_{t-1}) - 1/n \sum_y (TA_t / \text{Total Assets}_{t-1})$$

โดยที่

$$DAC_t = \text{รายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ในปี } t$$

2. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และ โครงสร้างทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 คณะกรรมการบริษัท

สมมติฐานที่ 1 H₁: ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (Executive Board Independence: EBI) โดยคำนวณได้จากสัดส่วนของกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัททั้งหมด

สมมติฐานที่ 2 H₂: จำนวนคณะกรรมการของกิจการมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งจำนวนคณะกรรมการของกิจการ (Nome of Board: NUM) ได้จากการเก็บข้อมูลจาก 56-1 ของ กสท.

2.2 ผู้สอบบัญชี (CPA or External Audit)

สมมติฐานที่ 3 H₃: คุณภาพของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี (Quality of Auditor: AUD) มีเกณฑ์ในการวัดค่า จะแทนค่าเป็น 1 ถ้าเป็นผู้สอบบัญชีจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) หากไม่ใช่จะแทนค่าเป็น 0

สมมติฐานที่ 4 H₄: การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น หรือการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น และแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี (Audit Opinion : OPIN) เพื่อที่จะทดสอบสมมติฐานนี้ ตัวแปร OPIN

จึงถูกกำหนดขึ้นโดย $OPIN = 1$ ถ้าบริษัทฯ ได้รับการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น หรือการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น หรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง และถ้าไม่เป็นเช่นนั้นจะให้น้ำหนักคะแนน $OPIN = 0$

2.3 โครงสร้างทางการเงิน (Capital Structure)

สมมติฐานที่ 5 H_5 : ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Leverage: LVRG) ใช้วัดความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทโดยคำนวณได้จากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

จากตัวแปรตามและตัวแปรอิสระสามารถวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุคูณ

(Multiple Regression Analysis) เป็นดังนี้

$$DAC_t = \beta_0 + \beta_1 EBI_t + \beta_2 NUM_t + \beta_3 AUD_t + \beta_4 OPIN_t + \beta_5 LVRG_t$$

โดยที่

$$DAC_t = TA_t - NDA_t$$

$$EBI_t = \text{ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท โดยคำนวณได้}$$

จากสัดส่วนของกรรมการอิสระต่อคณะกรรมการบริษัททั้งหมด ในปี t

$$NUM_t = \text{จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด ในปี } t$$

$$AUD_t = \text{คุณภาพของผู้สอบบัญชี มีเกณฑ์ในการวัดค่า จะแทนค่าเป็น 1 ถ้าเป็นผู้สอบบัญชีจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) หากไม่ใช่จะแทนค่าเป็น 0 ในปี } t$$

$$OPIN_t = \text{การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี เพื่อที่จะทดสอบสมมติฐานนี้ ตัวแปร OPIN จึงถูกกำหนดขึ้นโดย } OPIN = 1 \text{ ถ้าบริษัทฯ ได้รับการแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น หรือการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น หรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง และถ้าไม่เป็นเช่นนั้นจะให้น้ำหนักคะแนน } OPIN = 0 \text{ ในปี } t$$

$$LVRG_t = \text{ความเสี่ยงทางการเงิน ใช้วัดความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทโดยคำนวณได้จากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในปี } t$$

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ผู้สอบบัญชี รายการคงค้างรวม รายการคงค้างปกติ และรายการคงค้าง โดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ผู้สอบบัญชี และรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร โดยการนำข้อมูลที่เก็บจากงบการเงินและรายงานประจำปีของแต่ละบริษัทมาวัด และคำนวณค่าของปัจจัยต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์โดยใช้โปรแกรม SPSS version 11.5 ในการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุ (Multiple regressions) และสหสัมพันธ์เชิงซ้อน (Correlation analysis)

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ผลการทดสอบจะพิจารณาจากทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย (β) และค่า p-value จะยอมรับสมมติฐานเมื่อ

สมมติฐานที่ 1 ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท ต้องมีค่าเป็นลบและมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญคือ 0.05

สมมติฐานที่ 2 จำนวนคณะกรรมการของกิจการมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากจำนวนคณะกรรมการของกิจการต้องมีค่าเป็นลบและมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญคือ 0.05

สมมติฐานที่ 3 คุณภาพของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากคุณภาพของผู้สอบบัญชีต้องมีค่าเป็นลบและมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญคือ 0.05

สมมติฐานที่ 4 การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้นหรือการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น หรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ทางบวกกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ต้องมีค่าเป็นบวกและมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญคือ 0.05

สมมติฐานที่ 5 ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายการ
คงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากความเสี่ยงทางการเงิน ต้องมีค่าเป็น
บวกและมีค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญคือ 0.05

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ผลการศึกษา

สมมติฐาน	ค่าคาดหวัง	ระดับ นัยสำคัญ
1. ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ ทางลบกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals)	ลบ	0.05
2. จำนวนคณะกรรมการของกิจการมีความสัมพันธ์ทางลบ กับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals)	ลบ	0.05
3. คุณภาพของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ทางลบกับรายการ คงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals)	ลบ	0.05
4. การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแบบ ไม่มีเงื่อนไขแต่มี วรรคเน้น หรือการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข หรือไม่ แสดงความเห็น หรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของ ผู้บริหาร (Discretionary Accruals)	บวก	0.05
5. ความเสี่ยงทางการเงินของกิจการมีความสัมพันธ์ทางบวก กับรายการคงค้างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals)	บวก	0.05